

Handläggare
Andreas Evestedt
Telefon: 0850812230

Till
Södermalms stadsdelsnämnd
13 juni 2019

Ta bort miljö- och hälsoskadligt fallskydd i våra lekparker

Svar på skrivelse av Birgitta Sevefjord och Mathias Leveborn (V)

Förslag till beslut

Stadsdelsnämnden godkänner förvaltningens tjänsteutlåtande som svar på skrivelsen.

Sammanfattning

Södermalms stadsdelsnämnd har fått en skrivelse av Birgitta Sevefjord (V) och Mathias Leveborn (V) om att ta bort miljö- och hälsoskadligt fallskydd i våra lekparker.

Miljöförvaltningen har nyligen tagit fram en rekommendation kring användningen av konstgräs, gummigranulat och platsgjutet gummi inom Stockholms stad (april 2019, Dnr 2018-1511).

Stadsdelsförvaltningen välkomnar miljöförvaltningens rekommendation för konstgräs, gummigranulat och platsgjutet gummi. Förvaltningen ser positivt på de rekommendationer som nu gäller för denna typ av material i vår stadsmiljö.

Stadsdelsförvaltningen kommer att planera verksamheten och våra anläggningars utformning så att ytorna med konstgräs och gummimaterial minimeras och i första hand använda alternativa material.

I samband med renoveringar av befintliga lekplatser och parker kommer ytorna och fallskydden att ses över och alternativ till konstgräs och gummimaterial eftersträvas så långt det är möjligt.

Förvaltningen bedömer det inte vara möjligt att byta ut dagens fallskydd på alla platser förrän det finns ett alternativt naturmaterial med motsvarande egenskaper att tillgå.

Bakgrund

Den 25 oktober 2018 gav Södermalms stadsdelsnämnd stadsdelsförvaltningen i uppdrag att bereda en skrivelse av Birgitta Sevefjord (V) och Mathias Leveborn (V) om att ta bort miljö- och hälsoskadligt fallskydd i våra lekparker.

Ärendets beredning

Ärendet har beretts av stadsmiljöavdelningen inom Södermalms stadsdelsförvaltning. Ärendet har behandlats i förvaltningsgruppen, pensionärsrådet, ungdomsrådet och i rådet för funktionshindersfrågor den 3 juni 2019.

Ärendet

I skrivelsen från Vänsterpartiet lyfts hälsorisker fram kopplat till användandet av konstgräs, gummigranulat och platsgjutet gummi. I skrivelsen redogörs för ämnen som gummimaterial kan innehålla. Exempel på ämnen som kan finnas i gummi är aktivator, antioxidant, antiozonat, bindemedel, flamskyddsmedel, fyllemedel, färgämne, fördröjningsmedel, förstärkningsmedel, mjukningsmedel och UV-stabilisator. Vidare lyfts i skrivelsen fram att flera av de omnämnda ämnena är klassade som cancerframkallande, mutagena och/eller reproduktionstoxiska, hormonstörande och/eller allergiframkallande. Ämnena kan även vara miljöfarliga.

I skrivelsen understryks att dessa ämnen kan finnas i de fallskydd som används på lekplatser i Stockholms stad. Vidare framgår att det finns dokumentation om att skador har ökat vid fall från lekutrustning med fallskyddsgummi som underlag.

Mot bakgrund av dessa argument yrkar Vänsterpartiet på att:

1. Förvaltningen snarast återkommer med förslag på hur vi kan ersätta allt fallskydd i gummi likt den ovan redovisad i våra lekparker till ett säkert, miljövänligt och tillgängligt material.
2. Förvaltningen undersöker hur den av europeiska kemikalieinspektionen rekommenderade skylten för konstgräsplaner kan sättas upp där deras rekommendationer föreskriver det:
  - a. Tvätta händerna efter du besökt platsen och innan matintag
  - b. Ta av skor, övrig utrustning och kläder utomhus för att förhindra spridning av gummigranulat till inomhusmiljön
  - c. Rengör sår omedelbart

Södermalms stadsdelsförvaltning

Medborgarplatsen 25
Box 4270
102 66 Stockholm
Växel 08-508-12-000
Fax
soder@stockholm.se
stockholm.se

- d. Om person får granulat i munnen så ska de inte svälja det

Synpunkter och förslag

Bakgrund

Miljöförvaltningen har nyligen tagit fram en rekommendation kring användningen av konstgräs, gummigranulat och platsgjutet gummi inom Stockholms stad (april 2019, Dnr 2018-1511).

Som framkommer i miljöförvaltningens rekommendation ersätts idag grus- och gräsytor av olika storlek alltmer av konstgräs med eller utan ifyllnadsgranulat. Konstgräs används både på fotbollsplaner för tävlingsspel och på mindre bollplaner/multisportytor. Det används också på lekplatser och små ytor som är avsedda för lek snarare än bollsport. Konstgräs ökar nyttjandegraden och möjligheten till spontanidrott på bollplaner. Platsgjutet gummi används som markbeläggning och fallskydd i lekmiljöer och på aktivitetsytor. Det gäller till exempel multisportytor, lekplatser, förskolegårdar och skolgårdar. Gummiprodukter används för att skapa lekmiljöer för barn, öka tillgängligheten och minska risken för fallskador. På grund av den höga exploateringsgraden så är det högt slitage på lekplatser i det offentliga rummet, vilket har bidragit till den ökade anläggningen av artificiella material såsom konstgräs och platsgjutet gummi.

I miljöförvaltningens rekommendation framgår även att konstgräs, med eller utan ifyllnadsgranulat, och platsgjutet gummi från många synvinklar har fördelar, men det finns också nackdelar. Det handlar främst om spridning av mikroplast och kemikalier.

Rekommendationen riktar sig till såväl stadens egna upphandlade entreprenader som till markupplåtelse. Rekommendationen omfattar all anläggning av konstgräs, gummigranulat och platsgjutet gummi i olika användningsområden inomhus och utomhus. Exempelvis dekoration, fotbollsplaner, multisportytor, lekytor med konstgräs, gummigranulat eller platsgjutet gummi, samt skötsel av befintliga sådana ytor. Rekommendationen omfattar användningen av nyproducerat gummi (EPDM, TPE), gummi av återvunna däck (SBR), konstgräs samt övriga syntetiska material i konstruktionen.

I miljöförvaltningens rekommendation för konstgräs, gummigranulat och platsgjutet gummi framkommer att en önskvärd utveckling på lång sikt är en övergång till nya material eller lösningar. Staden testar kontinuerligt nya material för att se om de uppfyller alla funktionella krav. På kort sikt gäller det dock att välja bästa befintliga alternativ, att ställa kemikaliekraV på materialet samt att åtgärda spridningen av mikroplaster och kemikalier så nära källan som möjligt.

Södermalms stadsdelsförvaltning

Medborgarplatsen 25
Box 4270
102 66 Stockholm
Växel 08-508-12-000
Fax
soder@stockholm.se
stockholm.se

Miljöförvaltningens rekommendation omfattar fem områden:

1 Planering

Planera verksamheten och anläggningens utformning så att ytorna med konstgräs och gummimaterial minimeras och använd i första hand alternativa material. Inför anläggning behöver en avvägning göras om konstgräs/gummigranulat/platsgjutet gummi behövs utifrån den tänkta användningen av ytan. Det finns en stor efterfrågan på fotbollsplaner och anläggningstakten av fotbollsplaner är hög. Det är viktigt att krav ställs på utformning, material, leverantörer och entreprenörer. Det kan också röra sig om att planera verksamheten för att minimera användning av materialen. En plan där fotboll spelas på elitnivå eller som används för vuxna spelare har helt andra prestandakrav än planer där barn- och juniorfotboll spelas.

Rekommendationen innebär inte ett förbud mot platsgjuten gummi på lektytor, men ytorna bör planeras så att användningen minimeras till exempel genom att använda alternativa material. Det är av stor vikt att stadens verksamheter provar nya alternativa material. Idrottsförvaltningen och fastighetskontoret testar i samarbete med miljöförvaltningen kontinuerligt olika nya material som lanseras. Miljöförvaltningen har också pågående kontakt med leverantörer av gummiasfalt och flera alternativa material är under utveckling.

2 Ställ krav på material

Om konstgräs behövs är nästa fråga vilka möjligheter som finns i det aktuella fallet att undvika ifyllnadsmaterial av gummigranulat. Exempel på alternativa material som kan övervägas är konstgräs utan ifyllnadsmaterial eller ifyllnadsmaterial av sand, kokos, eller annat biobaserat material. Många tillverkare bedriver utveckling av nya material och testar dem. Miljöförvaltningen, fastighetskontoret och idrottsförvaltningen följer utvecklingen. Eftersom gummigranulat kan innehålla en mängd kemiska ämnen med miljö- och hälsoskadliga egenskaper är det viktigt att ställa upphandlingskrav på det material som ska köpas in.

SBR ska inte användas i ytliga material. Nyproducerat EPDM eller TPE ska användas i konstruktioner där användarna kommer i kontakt med det, det vill säga ifyllnadsmaterial i konstgräs och topplager på platsgjutet gummi. För dessa granulat ställs specifika kemikaliekrav, se bilaga 1, tabell 2. I underliggande lager (baslager, sviktpad och backing) accepteras SBR-gummi. För denna användning ställs specifika kemikaliekrav, se bilaga 1, tabell 3. Allt anläggningsmaterial ska bedömas och dokumenteras i digital

loggbok i Byggvarubedömningen för stadens projekt, eller i motsvarande system när andra aktörer anlägger. Entreprenören ska också uppfylla stadens generella kemikaliekrav för bygg- och anläggningsmaterial samt hållbarhetskraven för att bygga på stadens mark.

3 Följ upp

Nedanstående punkter är en utveckling av de villkor som generellt ställs vid markanvisningar anpassat för detta sammanhang:

- a. För att uppnå miljökraven måste planerings-, projekterings-, bygg- och förvaltningsprocessen miljösäkras. Byggaktören ska ha ett ledningssystem för styrning och uppföljning av miljöarbetet (t. ex. ISO 14001, BF9K eller likvärdigt).
- b. Varje projekt ska upprätta en miljöplan som redovisar hur projektet kommer att uppfylla Stockholms stads miljökrav enligt miljöprogram, kemikalieplan, dagvattenstrategi och denna rekommendation.
- c. Varje projekt ska utse en miljöansvarig som har byggaktörens ansvar att säkerställa att stadens miljökrav uppfylls.
- d. Byggaktören ska säkerställa att projektdeltagare får information och utbildning om miljökraven.
- e. Entreprenören ska skriftligen anmäla och motivera eventuella önskemål om avvikelser från kraven. Eventuella avvikelser kräver ett skriftligt godkännande av staden.

Vilka dokument som krävs för verifiering av att kraven efterlevs samt när dokument ska lämnas in till staden för verifiering beskrivs på stadens hemsida. Stickprovskontroller kan komma att genomföras.

4 Utforma för att undvika spridning

Nyanläggning och omläggning av ytor med konstgräs, med eller utan gummigranulat och platsgjutet gummi utformas så att spridningen av mikroplast med dagvattnet eller till omgivningen minimeras. Det kan till exempel ske genom att allt dagvatten samlas i en gemensam uppsamlingsbrunn som utformas så att granulatfällor kan installeras. Anordna en hårdgjord plats för snöuppläggning och samla upp mikroplaster i smältvattnet.

5 Skötsel för att undvika spridning

För att minimera spridningen av mikroplaster från befintliga anläggningar rekommenderas att åtgärder vidtas. Anläggningarna

har olika förutsättningar beroende på om det till exempel är användning av löst gummigranulat på konstgräsplan för fotboll eller platsgjuten gummi på lek- och multisportytor. Andra faktorer som spelar roll är avvattningsystem, vinterunderhåll och lokalisering.

Exempel på möjliga åtgärder för att minska spridningen av mikroplast på befintliga anläggningar:

- Underhåll lek- och multisportytor med platsgjutet gummi så att inte skadegörelse, slitage eller ålder på underlaget bidrar till mikroplastspridning.
- Ta fram en plan för skötsel och underhåll som inkluderar granulathantering.
- För loggbok över mängden granulat som läggs på, som skickas som avfall respektive återanvänds.
- Förse planer som vinterunderhålls med snöuppläggningsplatser med ett hårdgjort underlag som möjliggör uppsamling av granulat. Om det finns brunnar i anslutning som belastas vid snösmältning ska dessa förses med fällor.
- Förse dagvattenbrunnar som ligger i närheten av platser där redskap hanteras och andra hårt belastade brunnar med fällor.
- Koppla linjeavvattning till brunn med fälla.
- Städa undan gammalt granulat sedan tidigare snöröjning eller från byte av granulat. Detta riskerar annars att spridas till dagvatten och/eller förorena marken.
- Återanvänd så mycket granulat som möjligt för att minska behovet av att köpa nytt. Granulat som ej kan återanvändas ska tas om hand och skickas till förbränning för att minska mängden gammalt granulat som ligger och riskerar att sprida mikroplaster.
- Installera anordning där användare kan borsta av granulat för att undvika att granulat följer med hem och belastar spillvattennätet.
- Installera silar i duschar och omklädningsrum för att minska mikroplastspridning till spillvattennätet.
- Utbilda spelare och ledare att borsta av så mycket som möjligt på planen.
- Sätt upp skyltar som informerar om hur användarna ska bidra till att minska spridningen av granulat.

Synpunkter och förslag

Stadsdelsförvaltningen välkomnar miljöförvaltningens rekommendation för konstgräs, gummigranulat och platsgjutet gummi. Förvaltningen ser positivt på de rekommendationer som nu gäller för denna typ av material i vår stadsmiljö.

Stadsdelsförvaltningen kommer att planera verksamheten och våra anläggningars utformning så att ytorna med konstgräs och

gummimaterial minimeras och i första hand använda alternativa material.

I samband med renoveringar av befintliga lekplatser och parker kommer ytorna och fallskydden att ses över och alternativ till konstgräs och gummimaterial eftersträvas så långt det är möjligt. Alla insatser ska utföras i enlighet med miljöförvaltningens rekommendation. Ett aktuellt exempel på detta är att gräsytan i Björns trädgård behåller naturgräset istället för att bytas ut mot konstgräs som tidigare varit planerat.

En av de största utmaningarna är att förena en god tillgänglighet på våra lekplatser samtidigt som gummimaterial bör undvikas. En grundförutsättning för att kunna lyckas med det är att det tas fram alternativa naturmaterial som också uppnår godkänd tillgänglighet. Förvaltningen följer noga utvecklingen av nya material som testas inom staden. Förvaltningen bedömer det inte vara möjligt att byta ut dagens fallskydd på alla platser förrän det finns ett alternativt naturmaterial med motsvarande egenskaper att tillgå.

I skrivelsen efterfrågas även att förvaltningen undersöker hur den av europeiska kemikalieinspektionen rekommenderade skylten för konstgräsplaner kan sättas upp där deras rekommendationer föreskriver det. I miljöförvaltningens rekommendation ges skyltning som ett exempel på möjliga åtgärder för att minska spridningen av mikroplast på befintliga anläggningar. I de konstgräsytor i parker och på lekplatser som stadsdelsnämnden ansvarar för används dock inte granulat som ifyllnadsmaterial utan istället används sand. I dagsläget planeras ingen skyltning kring konstgräs på parkmark inom stadsdelsområdet. Förvaltningen för löpande dialog med andra stadsdelar angående hantering och information kring konstgräs och gummimaterial på parkmark.

Ann-Christine Jenvén
Stadsdelsdirektör

Andreas Evestedt
Avdelningschef

Bilagor

1. Skrivelsen.
2. Miljöförvaltningens rekommendation för konstgräs, gummigranulat och platsgjutet gummi (april 2019).

Södermalms stadsdelsförvaltning

Medborgarplatsen 25
Box 4270
102 66 Stockholm
Växel 08-508-12-000
Fax
soder@stockholm.se
stockholm.se

Attesterat av

Detta dokument har godkänts digitalt av följande personer:

Namn	Datum
Ann-Christine Jenvén, Stadsdelsdirektör	2019-05-27
Andreas Evestedt, Avdelningschef	2019-05-27